

Lespakket DICHTERbij de Zaan 2005

Wat vindt u waar?

DICHTERbij de Zaan 2005	p. 2
DICHTERbij de Zaan 2004	p. 3
Winnaars 2004	p. 4
Ramsey Nasr	p. 8
Tjitske Jansen	p. 9
De WoordDansers	p. 10
De Slam Workshop	p. 11
ErikJan Harmens over het fenomeen poetry slam	p. 12
Tips voor slammen	p. 15

Voordragen en Performance (theorie)

Zingen en Zeggen	p. 16
Hip hop en poëzie	p. 18
Introductie Performance Kunst	p. 20
Essay: Hiphop poëzie door Jerry Quickley	p. 21
Essay: Over Slam Poetry door Marc Smith	p. 24
Essay: De toekomst van taal door Saul Williams	p. 27

Lessuggesties

Song- en Slamteksten	p. 33
Dichters voor Vrede - de WoordDansers	p. 33
Rapper's Delight - Sugar Hill Gang	p. 35
Real Slim Shady - Eminem	p. 42
Spraakwater - Extince	p. 45

Bibliografie	p. 49
Literatuur over slammen	p. 50
Links	p. 51

DICHTERbij de Zaan 2005

DICHTERbij de Zaan, een poëzieavond voor jongeren, zal dit jaar voor de tweede keer plaatsvinden in de kleine zaal van het Zaantheater! Op donderdag 10 november 2005 vanaf 20:30u zullen de dichters Ramsey Nasr en Tjitske Jansen het podium betreden, samen met de poetryslammers - en tevens MC's van de avond - De Woorddansers.

Van de meer traditionele poëzie van Nasr verschuift de aandacht via Jansen geleidelijk naar een nieuwe, populaire vorm van poëzie: poetryslam. Naast deze gevestigde dichters krijgen ook de vier beste kandidaten van de slam workshop de kans hun talent te tonen, met directe feedback vanuit de zaal.

Ramsey Nasr en Tjitske Jansen behoren tot de jonge generatie Nederlandse dichters, die niet alleen nationaal maar ook internationaal succes boeken. Tjitske Jansen (1971) is bekend van optredens op onder meer de Poëziemarathon, Poetry International, Lowlands en het Oerol Festival. Met haar brutale en intelligente gedichten wist zij de afgelopen jaren velen te bekoren en te ontroeren. Ramsey Nasr (1974) is zeer veelzijdig. Hij is niet alleen dichter/schrijver maar ook acteur en regisseur. Als schrijver/dichter trad hij op tijdens o.a. Crossing Border, De Nachten, De Nacht van de Poëzie en Poetry International, en is onlangs benoemd tot stadsdichter van Antwerpen. Zijn gedichten worden geprezen vanwege het ontbreken van vals sentiment of pretenties, waardoor ze je raken op de juiste plek.

De Woorddansers zijn bekenden in het poetryslam-circuit. In 2003 wonnen zij de nationale finale. In juni 2004 behaalden de Woorddansers de 2de plaats op het World Slampionship en aansluitend werden hun teksten in het Engels vertaald. Het collectief bestaat uit de Rotterdammers Jeroen Naaktgeboren en Arie Hordijk, die op het podium worden aangevuld door groovemaster Ramon van der Rassel, DJ Dennis van Schijndel (Evol D) van de Evol Monkeyz en punkrocklegende Rudy Can't Fail. Voor het woorddansen schrijft Jeroen de poëzie en vertolkt Arie de tweede stem.

Het doel van deze avond is jongeren enthousiast te maken voor het lezen van poëzie en het spelen met taal. We willen het vooroordeel uit de wereld helpen dat poëzie moeilijk en ontoegankelijk is en hopen dat door de aandacht die door deze avond aan poëzie wordt gegeven, nieuwe dichters opstaan en de poëzie een nieuwe impuls krijgt. Wie weet wat poëzie voor jou kan betekenen?!

Interactiviteit is een belangrijk onderdeel van deze avond, daarom is er een wedstrijd in het leven geroepen zonder thema. Iedereen van 12 tot 25 jaar kan een Nederlandstalig gedicht insturen via de website www.dichterbijdezaan.nl. Een jury zal de gedichten beoordelen en hieruit de winnende gedichten kiezen. Voor het wedstrijdreglement, kijk op de website. Sluitingsdatum voor de wedstrijd is 17 oktober 2005.

Naast deze wedstrijd is er ook nog een aparte wedstrijd. Scholen kunnen de meest enthousiaste leerling afvaardigen om deel te laten nemen aan een slamworkshop, voorafgaand aan de avond zelf. Deze slamworkshop zal worden gegeven door De Woorddansers, en zij zullen de vier beste kandidaten uitkiezen die dezelfde avond hun kunsten mogen vertonen op het podium van het Zaantheater. Natuurlijk zal de winnaar van deze wedstrijd een mooie prijs ontvangen! Voor meer informatie over DICHTERbij de Zaan, check: www.dichterbijdezaan.nl.

DICHTERbij de Zaan 2004

140 bezoekers....
3 dichters...
2 muzikanten ...
Meer dan 100 ingezonden gedichten....
1 prijsuitreiking...
300 gedrukte bundels...
4 organisatoren...

Op 10 november 2004 was de eerste editie van het festival waarbij poëzie voor en door jongeren centraal stond.

140 bezoekers telde de eerste historische DICHTERbij de Zaan. De zaal was gevuld met de genomineerden van de wedstrijd, leerlingen van het Pascal College (Zaandam), Saenredam College (Zaandam), Jacques P. Thijsse College (Castricum) en andere belangstellenden die luisterden naar:

De drie dichters Mustafa Stitou, Tjitske Jansen en Ruben van Gogh - die ook presenteerde. Ze kregen het publiek aan het lachen en soms ook misstil. Vooral Mustafa's bewerkte metroberichtjes: *een halve (regen) en een hele (zweden) readymade en een nawoord* en Tjitske's toneelteksten over onder andere Sneeuwwitje en de prins waren favoriet. Ruben droeg ook nieuw werk voor uit zijn project over de tien decennia in de negentiende eeuw. Zijn gedicht over hommels werd voor sommigen teveel en deze bezoekers moesten helaas de zaal verlaten. Ruben nam ook de presentatie voor rekening en stelde de ingezonden vragen over het dichtersvak aan de dichters.

De twee muzikanten, Stan en Stephan van Vorago, lieten een aantal akoestische nummers horen die zowel bij het publiek als bij de dichters goed in de smaak vielen. We gaan zeker nog meer van deze band horen: begin 2005 is hun nieuwe cd verschenen!

Voor deze avond was een wedstrijd uitgeschreven waarop uit het hele land, en zelfs daarbuiten, is gereageerd. Uiteindelijk zijn er **meer dan 100 gedichten** binnengekomen!! Uit deze gedichtenstapel is een selectie gemaakt van 23 die naar de jury is verstuurd. De jury bestond uit de optredende dichters. Zij gaven aan in hun juryrapport dat de kwaliteit van de gedichten heel hoog was maar dat ze toch redelijk unaniem hun top drie konden benoemen.

Deze drie winnaars werden in het zonnetje gezet tijdens de **prijsuitreiking** en ontvingen naast een tas vol prijzen en eeuwige roem, veel lof van de jury en publicatie in de bundel! Voor meer info over de winnaars, check: En de winnaars zijn... op de website

In de bundel 'Verbeelding wat moet ik me daar nou bij voorstellen?' zijn ook de andere 20 genomineerden opgenomen. 'Verbeelding...' is in een oplage van 300 gedrukt en werd op de avond zelf verkocht. Een exemplaar hiervan kan nog worden besteld via de website. Hieronder volgen de gedichten van de drie prijswinnaars en de eervolle vermelding.

Eerste prijs: Joosje Peters uit Deventer

Subtroop

Die dagen in de bus over wegen
vol met gaten en gedachten en
de smaak van natte regenjas
in mijn mond

nee, soms vind ik het niet zo erg
als je zachtjes met je elleboog
op mijn heupbeen rust
of dat je me troost-

maar je doet het nooit

Tweede prijs: Rijco van Egdom, Amsterdam

Zoals beloofd

Ik ken jou niet, maar
jij kent mij van tv,
voelt je goed, van binnen en
buiten regent het nog steeds niet
het blijft maar droog hier
maar die ene euro per maand is goed
besteed
ik wacht hier wel,
rustig, ik heb alle tijd
van de wereld weet ik niet zoveel,
maar altijd meer dan jij,
het regent nog steeds niet, en
de dorst slaat op mijn keel,
om de honger maar niet te noemen
zap mij maar weer weg,
de euro is onderweg
maar de regen laat op zich wachten en
ik vermaak me wel
akkers zaaien, en moeders
begraven,
wende ook wel merkte ik
als je me nodig hebt, ben ik hier
achter het scherm, laat
het gordijn maar vallen, voor mij
is dit mijn wereld
voor mij
is dit het leven
het regent nog steeds niet, maar
ik heb waarschijnlijk nog wel even.

Derde Prijs: Claudia Rumondor, Zaandam

Ik dacht een naam
te horen maar

het was de wind
die sprak.

Er werd
een lied

gezongen
in mijn linker

ooghoek zag

Ik jou

Eervolle vermelding: Has van Goethem, Nijmegen

In Perspectief

Verdwaasd verhoog de druppel mijn beeld,
dat aan haar oppervlak leek te kleven
terwijl zij zich onbeschrijfsvormig aan het raam vasthield

Melancholiekerverwijs en in liquide overeenkomst
met het wegvallen
van mijn gevoel

Mijn gezicht bevat mijn verdriet niet
noch sleurt het stiekem van binnen of
hoopt het zich op en barst naar buiten

Nee, het stijgt op
wordt vervlogen
door de airco afgezogen

En hecht zich buiten aan de ruiten.

Ramsey Nasr

Ramsey Nasr (1974) is zeer veelzijdig. Hij is niet alleen dichter/schrijver maar ook acteur en regisseur. In 1995 maakte hij grote indruk met de door hemzelf geschreven en gespeelde monoloog *De doorspeler*, waarmee hij afstudeerde aan de Studio Herman Teirlinck te Antwerpen. Deze monoloog leverde hem de Philip Morris Scholarship Award op.

In 2000 debuteerde hij als dichter met de bundel *27 gedichten & Geen lied*, die werd genomineerd voor zowel de C. Buddingh'-prijs 2000 als de driejaarlijkse H.C.Pernath-prijs. Ook won hij voor zijn tweede monoloog *Geen lied* de Mary Dresselhuysprijs 2000 en de Taalunie Toneelschrijfprijs 2000, en werd hij genomineerd voor de Louis d'Or 2000, de belangrijkste toneelprijs van Nederland. Hij was als acteur vijf jaar vast verbonden aan Het Zuidelijk Toneel en speelde overal in Nederland en Vlaanderen (o.a. *Romeo & Julia*, *Caligula*, *Lucifer* en *Koppen*). Daarnaast speelde hij een Engels-Arabisch versie van *De doorspeler* (*The Wannaplay*) in Palestina en Jordanië. Verder is hij te zien in de films *De man met de hond* (1998), *Mariken* (2000), *Liefje* (VPRO, 2001) en *Magonia* (2001). In 2002 vertolkte hij de hoofdrol in de driedelige VARA-serie *De Enclave*.

Als schrijver/dichter trad hij op tijdens o.a. *Crossing Border*, *De Nachten*, *De Nacht van de Poëzie* en *Poetry International*. In april 2002 ging hij met een groep Nederlandse dichters op tournee in Indonesië. Tijdens de Boekenweek 2001 debuteerde hij als prozaschrijver met de novelle *Kapitein Zeiksnor & De Twee Culturen*. Hij schreef en regisseerde de operette *Leven in Hel*. Op 30 maart 2002 ging zijn regie van Mozarts opera *Il Re Pastore* in première in de Gentse Opera. Zijn hertaling van Metastasio's libretto (*Onnozele Koning*) verscheen, gebundeld met het operette-libretto, in het voorjaar van 2002 bij Uitgeverij Thomas Rap, onder de titel *Twee Libretto's*. In het voorjaar van 2004 verscheen zijn tweede dichtbundel, *Onhandig bloesemend*, bij Uitgeverij De Bezige Bij.

De pers over *27 gedichten & Geen lied*:

'Hij raakt zijn lezers in het hart, juist door het ontbreken van pretenties of vals sentiment. Het lied is terug, het zingt in zijn gedichten. Wat een stem!' Elsevier

'Nasr is geen romanticus, al gebruikt hij woorden die bij de romantici voor het oprapen lagen, zoals 'fulpen bloembladeren' en 'avondschemering'. Ook andere registers bespeelt hij: actualiteiten zoals 'bse mkz dioxine varkenspest' en technische termen als 'gezandstraalde'. Dat gebeurt op een ontspannen parlando-toon, vaak heel zangerig en lyrisch, dan weer laconiek of licht geïrriteerd: 'vlak voor je neus natuurlijk het zal eens niet'. Hoeveel verwijzingen naar literatuur of kunst er ook in zijn werk voorkomen, in de eerste plaats gaat het Nasr om de muziek van de woorden: 'Ik schrijf geen poëzie met voetnoten.'

<http://www.kb.nl/dichters/nasr/nasr-01.html>

Tjitske Jansen

Op de Nederlandse Podia floreert een sterke generatie jonge dichters en dichtersessen, zoals Ingmar Heytze, Ruben van Gogh en Hagar Peeters. Tjitske Jansen behoort hier ook toe. Ze is bekend van optredens op onder meer de Poëziemarathon, Poetry International, Lowlands en Literatuurfestival De Wintertuin. Met haar brutale en intelligente gedichten wist zij de afgelopen jaren velen te bekoren en te ontroeren.

Tjitske Jansen werd geboren op 3 maart 1971 te Barneveld. Zij is dichtster, toneelschrijfster, actrice, theater- en schrijfdocent, en ook kok, mediterrane stijl. Als achttienjarige wilde ze gaan schilderen op de kunstacademie in Arnhem. Toen dat geen succes bleek ging ze op de markt fruit verkopen. Daarna koos ze voor een studie Nederlands in Nijmegen, maar 'de Universiteit was niets voor mij'. Ze keerde terug naar de Arnhemse Hogeschool voor de kunsten, deze keer voor de opleiding voor docent drama. Hier hield ze het vijf jaar vol en ze verloor haar hart aan het kinder- en jeugdtheater.

Het jaar 2001 werd voor haar het jaar van de poëzie. In de advertentiekolommen van de *Volkscrant* zag ze onder het kopje musici/artiesten een oproep voor een voordrachtswedstrijd in een Amsterdams eetcafé. Nooit eerder had ze gedacht dat ze haar gedichten zelf zou voorlezen, maar de debutante bleek een finaliste en tot haar eigen verbazing won ze zowel de jury- als de publieksprijs. Andere podia nodigden haar uit en met haar gedichten, die ze bij voorkeur 'teksten' noemt, trok ze van het *Oero* festival op Terschelling naar de *Eerste Internationale Poetry Slam* in Parijs.

In 2003 verscheen haar debuutbundel bij Uitgeverij Podium: Het moest maar eens gaan sneeuwen. Min of meer in tegenspraak met de titel laat de cover een zomerse foto zien van Tjitske als zesjarige met een felgekleurd zwembriljetje op. Want: 'Als er een logisch verband zou zijn, is het voor mij niet meer spannend.'

Toch zijn haar gedichten, al zijn ze niet logisch, behoorlijk toegankelijk. Herkenbare situaties, of in ieder geval emoties, krijgen een licht absurde wending. Zoals in het gedicht 'De idioot op het dak'. De titel verwijst naar 'De idioot in het wak' van haar stadgenoot Ingmar Heytze, die op zijn beurt weer het beroemde gedicht van Vasalis, 'De idioot in het bad' parafraseerde.

De versie van Tjitske Jansen gaat over een vrouw die haar ex opzoekt. Als deze weigert open te doen, klimt ze op het dak van zijn huis in de hoop zo met hem in contact te komen. Ze komt terecht op de zolder van de buurman: 'Sorry, sorry, sorry. Ik zeg: Ik ben geen inbreker.'

Tjitske's debuutbundel werd lovend ontvangen:

'Innig, mooi en intrigerend. Haar poëzie heeft de eenvoud met diepe kelders eronder die ik ook zo bewonder bij Annie M.G. Schmidt, Wislawa Szymborska, Judith Herzberg en Ingmar Heytze.' *Jacques Klöters*

'Lacooniek mooi.' *Carla Bogaards*

De Woorddansers

Sprinkhanen

Het maïsgewas is een taart
vol omgekeerde sprinkhanen

bekken vol modder
trillende poten
& het snerpend zingen
van het gekkenhuiskoor

vloekend
de triangels
met beide poten
naar de zaal geheven

De Woorddansers zijn bekenden in het poetryslam-circuit. Niet alleen in Nederland maar ook in het buitenland oogstten zij succes met hun ritmische, tweestemmige poëzievoordrachten. In 2003 wonnen zij de nationale finale. In juni 2004 behaalden de Woorddansers de 2de plaats op het World Slampship en aansluitend werden hun teksten in het Engels vertaald. Het collectief bestaat uit de Rotterdamers Jeroen Naaktgeboren en Arie Hordijk, die op het podium worden aangevuld door groovemaster Ramon van der Rassel, DJ Dennis van Schijndel (Evol D) van de Evol Monkeyz en punkrocklegende Rudy Can't Fail. Voor het woorddansen schrijft Jeroen de poëzie en vertolkt Arie de tweede stem. Door deze synthese van verschillende kunstvormen willen de Woorddansers naar eigen zeggen de spanningsboog van totaaltheater binnen het bereik van poëzie krijgen. Hun enthousiasme voor poëzie en het performen is bij poëzieminnend Nederland niet onopgemerkt gebleven. Zij traden met hun voordrachten o.a. op bij Barend en van Dorp, Radio 1, Poetry International, de dijk achter de schuur van een oom van een neef, MTV, het Nieuwe Luxor theater, Rotterdam Import en het Lowlands festival. Dit jaar nog zullen de Woorddansers een boek uitbrengen met daarin een overzicht van hun werk, een verklaring van persoonlijke drijfveren, hun inspiratie, hun visie en een uitleg van Poetry Slam voor een breed publiek. Om hun doelstellingen kracht bij te zetten, wordt hierbij ook een cd uitgebracht waarop zowel Jeroen als Arie te horen zijn met muzikale ondersteuning van o.a. Monk en Rudy Can't Fail.

NRC Handelsblad 16 mei 2003:

'De woorddansers, Rotterdamers Jeroen Naaktgeboren en Arie Hordijk, oogsten met hun verzorgde optreden - rap-achtige motoriek en synchrone voordracht - het grootste applaus. Hun gedicht over Rotterdam is veelzijdig, sfeervol en getuigt van een scherpe blik.'

Nieuwsgierig geworden? De Woorddansers presenteren één keer in de twee maanden Poetry Slams in Rotown, Rotterdam. Voor een overzicht van hun optredens, meer poëzie, foto's en links kun je een kijkje nemen op <http://www.woorddansers.nl>

De Slam workshop

Het voordragen van gedichten geeft een extra dimensie aan het ervaren van poëzie. Dichters geven het publiek daarbij nog eens een extra spanningselement door in de vorm van een Poetry Slam op te treden. De slam daagt de dichters uit het maximale uit zichzelf te halen door middel van performance.

De WoordDansers geven 10 november 's middags in het Zaantheater een workshop poetryslam. Ze willen de leerlingen prikkelen met hun eigen geschreven gedicht als uitgangspunt. Laten horen wat ze opgeschreven hebben.

De workshop wordt de voorronde van de poetryslamronde die onderdeel uitmaakt van het programma van DICHTERbij de Zaan 's avonds. Dit betekent dat de deelnemers een masterclass performance krijgen van Jeroen Naaktgeboren en Arie Hordijk.

Geïnteresseerde leerlingen kunnen deelnemen met een zelfgeschreven tekst. Naar aanleiding van de workshop wordt door De WoordDansers beslist wie er 's avond in de slamronde mogen optreden.

Aantal deelnemers: minimaal 8 en maximaal 25.

Kosten: geen.

Tijdstip: ntb

Locatie: Zaantheater

Inschrijven: mail naar info@dichterbijdezaan.nl

Sluitingsdatum inschrijven: 27 oktober 2005

Erik Jan Harmens over het fenomeen poetry slam¹

Kroegen en slams

Het fenomeen poetry slam ontstond in Chicago in het café- en clubcircuit, naar het voorbeeld van boks- en worstelwedstrijden. Marc Smith ontwikkelde in 1986 in Chicago het concept voor een slam.² Zijn bedoeling was om op een andere manier publiek naar dichtavonden te lokken en te betrekken bij de voordracht. Daarnaast wilde hij de dichters meer laten inspelen op het publiek. In een slam proberen dichters elkaar met woorden en soort voordracht te overtroeven in een aantal vooraf vastgestelde ronden. Het publiek heeft in het geheel een belangrijke rol. Het kan aanmoedigen of afkeuren en mag stemmen (of meestemmen) wie doorgaat naar de volgende ronde en uiteindelijk wint. Dit kan gebeuren door applaus maar ook door cijfers. Onder invloed van de poetry slams is een nieuw genre poëzie ontstaan: de slam poetry, die wordt voorgedragen op een geheel eigen wijze. Het wedstrijdelement speelt daarbij niet altijd meer een rol. De poetry slam maakt in veel Europese landen furore; er vinden slams plaats in Engeland, Zweden, Duitsland, Zwitserland en België. In heel Nederland zijn inmiddels podia waar dichtwedstrijden worden georganiseerd, waarbij dichters elkaar in tekst en performance proberen te overtreffen.

Dutch slams in Amsterdam

In Nederland was Jacek Nichols de initiatiefnemer van de eerste slamwedstrijden. Deze werden gehouden in Hotel Winston aan de Warmoesstraat in Amsterdam omstreeks 1997. De meeste dichters waren Engelstalig of brachten hun teksten in het Engels. Op 5 mei 1998 werd de eerste volledig Nederlandstalige slam georganiseerd in café Festina Lente in Amsterdam. De driekoppige jury stond vanaf het begin onder voorzitterschap van Simon Vinkenoog en een tweede vast jurylid was en is Sven Ariaans, de winnaar van de eerste Grand Finale in 1999. De jury beoordeelt maandelijks in drie ronden wie van de twaalf deelnemers door mag naar de finale. In deze Grand Finale, die traditiegetrouw in mei wordt gehouden, komen de winnaars tegen elkaar uit. Overigens wordt ook elke maand een publieksfavoriet gekozen, aan de hand van het hoogste aantal ingeleverde stembriefjes. Tegelijkertijd werden elders initiatieven ontplooid, zoals in Groningen en Den Haag. Andere plaatsen volgden, zoals Delft, Tilburg, Eindhoven, Rotterdam, Nijmegen,

¹ Deze tekst is grotendeels overgenomen van de website van de KB:

<http://www.kb.nl/dichters/harmens/harmens-03.html>

² Verderop in het lespakket staat een artikel van Marc Smith over poetry slam

Vlissingen, Den Briel, Apeldoorn en Amersfoort. Inmiddels zijn er vrijwel geen grote plaatsen meer zonder slam. Ook tijdens Poetry International in Rotterdam en het Lowlandsfestival in Biddinghuizen is de laatste jaren ruimte ingebouwd voor poetry slam. Het Goethe-instituut in Rotterdam organiseerde in 2001 de All Stars Poetry Slam, waarin naast Duitse en Zwitserse ook Nederlandse dichters (het 'poëzie- en muziekgezelschap' Epibreren) optraden. Er werd met de slammers de All Stars Poetry Slam Tour georganiseerd langs Amsterdam, Groningen, Nijmegen en Den Haag. De voordrachten werden gehouden in het Engels, Duits en Nederlands. In 2002 werd de eerste Grand City Slam, een nationale slam tussen steden, georganiseerd door De Wintertuin in Nijmegen. Winnaar werd Erik Jan Harmens.

Film Slammers

Vanaf de opkomst van het slammen maakt filmer Wilko Bello een visueel verslag van deze avonden. Bello zelf won op het festival in 2002 voor *Wheels Of Fortune* de filmprijs van de stad Utrecht. De winnaars in café Festina Lente, Sven Ariaans, Eus Kuipers en Erik Jan Harmens en hun onderlinge vriendschap, werden vijf jaar door Bello gevolgd. Hij maakte met dit materiaal de documentaire 'SLAMmers' die werd vertoond op het Utrechtse Filmfestival en in het programma *Het Uur van de Wolf* van de NPS televisie. Ook laat hij in zijn film zien hoe de Groningse dichter Sieger M. Geertsma doorbreekt. Geertsma was in 2003 genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs voor het beste poëziedebuut met de bundel *Straatvluchter*.

Meningen over slammen

De meningen over slammen en slammers lopen nogal uiteen. Slammers worden niet altijd serieus genomen en vooral hun teksten worden als oppervlakkig of schreeuwerig beschouwd. De inhoud zou vooraf niet goed overdacht zijn. Een ander kritiekpunt is dat er geen toelatingscriteria zijn. Ieder die wil kan meedoen; het podium trekt dus ook matige performers en slechte dichters aan. Een andere opvatting is dat juist door een grote kweekvijver talent kan opstaan (Bart FM Droog van Epibreren). In het tijdschrift *Boekdelen* zei Bello over slammen, dat vooral de combinatie van performance en inhoud hem zo aansprak in poetry slams: 'Als publiek word je echt meegevoerd op de flow van die slamdichters. Het is een hele muzikale en ritmische vorm van poëzie. Het wordt daarom ook wel eens vergeleken met hiphop. Alleen vind ik dat dan persoonlijk toch weer oppervlakkiger. Poetry slams hebben meer diepgang, en er komt een breder publiek op af.'

Van oude mannen tot jonge meisjes, je ziet het allemaal'. In datzelfde artikel vertelde Bart FM Droog dat hij eraan meedoet 'omdat het leuk is' en hij benadrukte dat podiumpoëzie een ambachtelijke kunstvorm is. 'Uiteindelijk zal iedere dichter toch eerst achter zijn schrijfmachine of kladblok gaan zitten. Je gaat schrijven en schaven, en moet nadenken over toon en volume. Het is een hele kunst om het gedicht op het podium natuurlijk te laten klinken. Er gaat dus een proces van soms wel maanden, zo niet jaren, aan vooraf voor een gedicht op het podium gebracht kan worden'. De dichter Menno Wigman toonde zich in een interview met het internettijdschrift *Meander* geen voorstander van slammen, maar hij maakte wel een uitzondering: 'Ik beoordeel een dichter in eerste instantie op zijn tekst en pas daarna op zijn voordracht. Eigenlijk is een poetryslam niet veel meer dan een veredeld open podium. En wanneer het publiek het voor het zeggen heeft krijgen de schreeuwers en humoristen steevast de meeste aandacht. Toch zie ik ook wonderlijke verschuivingen: jonge dichters lijken zich niet te schamen een dichter te zijn, ze zijn er zelfs trots op. Verder moet je niet vergeten dat al die poetryslams ook een dichter als Erik Jan Harmens naar voren hebben gebracht. Hij heeft een bundel gepubliceerd die ik niet had willen missen'.

Tips voor slammen

Op de website van Rottend Staal (www.rottendstaal.nl) staan de volgende tips om een Slam te winnen:

Schrijf goede poëzie - wat dat dan ook mag zijn,
Bereid je voordracht goed voor: maak een goed opgebouwde set,
Houd rekening met de beperkte tijd die je tot je beschikking hebt,
Leer je gedichten uit je hoofd,
Speel in op het publiek,
Oefen je microfoontechniek,
Articuleer zo goed als je kan,
Wees zeker van jezelf,
Sta nuchter op het podium,
Wees charmant.

Voordragen & Performance (theorie)

Zingen en Zeggen³

De meeste gedichten zeggen meer dan de meeste gesprekken, en wanneer muziek wordt gecombineerd met poëzie zal je het resultaat nog minder makkelijk kunnen vergeten. Wat hier precies mee bedoeld wordt? De verschillen tussen spraak en poëzie kunnen duidelijk gemaakt worden als we het voorbeeld hieronder bekijken:

Als ik wakker word, ben ik alleen.

Een zin die je snel weer vergeet, dus laten we het wat interessanter maken:

Het witte plafond en ik worden wakker,
Ik draai me om, maar het bed is leeg.
Ik heb je niet nodig:
Ik drink uit de theekop
En als ik de ramen open doe
Vervliegt je geur.

Dit lijkt meer op poëzie, maar moet nog iets veranderd worden. Hier zit in ieder geval al een stijlfiguur in: een **personificatie**. Het plafond wordt omschreven als een persoon waarmee de ikpersoon wakker wordt, wat duidelijk maakt dat hij alleen is - er ligt niemand naast hem - maar niet wil zijn. In zijn gedachten zijn de persoon naast wie hij wil wakker worden, ingenomen door het plafond.

Het klinkt al beter, maar de woorden zijn nog niet heel boeiend. Hier nog een poging, door Ramsey Nasr:

Mijn wit plafond en ik,
wij ontwaken weer tezamen.
Het bedmetaal en ik,
Wij scheiden minnaars van elkaar.
'k Heb niemand nodig. Kijk,
Hoe ik de theekop stevig kus.
Ik wijdopen dode ramen
En je geur is buitenlucht.

(Ramsey Nasr, uit *27 gedichten en geen lied*, Uitgeverij Thomas Rap, 2000)

Veel gedichten die op liedjes lijken vallen in stanza's. Een **stanza** (Italiaans voor stopplaats of ruimte) is een groep regels waarvan het patroon wordt herhaald door het hele gedicht heen. De meeste liedjes hebben meer dan één stanza. Gedrukt kan je stanza's in gedichten en liedjes herkennen aan een ruimte ertussen. Wanneer ze gezongen worden, zijn de stanza's in liedjes te herkennen aan een pauze of aan de introductie van een refrein (een of meerdere regels die herhaald worden). Het volgende gedicht heeft bijvoorbeeld twee stanza's:

---

³ Deze tekst is gebaseerd op Kennedy, X.J., D. Gioia, *An Introduction to Poetry*, New York, 1998, pp. 137-141.

Ik wil een privé-detective
met een goed karakter
die dag en nacht bij mij moet zijn
om redenen die buiten me liggen.

Zolang de zaak onopgelost is
zal hij me niet verlaten
zodat hij langzaam
van mij kan gaan houden.

(Tjitske Jansen, uit *Het moest maar eens gaan sneeuwen*, Uitgeverij Podium, 2003)

Wanneer we het hebben over een stanza, gezongen of gedrukt, is het normaal om deze uit te drukken aan de hand van een **rijmschema**, de volgorde waarin de gerijmde woorden terugkomen. Het rijmschema van deze stanza van het Wilhelmus bijvoorbeeld is A B A B; de eerste en de derde regel rijmen en de tweede en de vierde ook. Dit heet **gekruist rijm**.

Een Prinse van Oranje
ben ik, vrij onverveerd,
den Koning van Hispanje
heb ik altijd geëerd.

Gewoonlijk maken we kennis met gedichten in de vorm van woorden op een pagina, maar liedjes horen we over het algemeen eerst als geluiden op bijvoorbeeld de radio of op straat. Daarom zijn de meeste liedjes geschreven zodat je ze meteen kan begrijpen als je ze voor de eerste keer hoort. Sommige liedjesschrijvers tegenwoordig creëren liedjes waar de luisteraars heel goed en vaker naar de woorden moeten luisteren. In het begin van de jaren 60 schreven sommige liedjesschrijvers van popmuziek - zoals Bob Dylan, Leonard Cohen, Joni Mitchell en Frank Zappa - expres uitdagende liedjes. Wat meer recent hebben schrijvers zoals Kurt Cobain, P.J. Harvey, Beck en Tom Waits complexe liedjes geschreven die vaak vol staan van vreemde droombeelden. Om ze te begrijpen moet je als luisteraar soms wat vaker luisteren. Ook van de liedjes van BIØF en Acda en de Munnik wordt wel eens gezegd dat ze poëtische kwaliteiten hebben.

Een van de meest interessante muzikale en literaire ontwikkelingen van de jaren 80 was de opkomst van **rap**, een vorm van populaire muziek waarbij de woorden worden opgezegd met een ritmische beat erachter. Het verschilt van andere muzieksoorten op meerdere punten, maar wanneer we er op een literaire manier naar kijken is het meest interessante dat het wordt gesproken en niet gezongen. Op deze manier is rap een vorm ook van populaire poëzie.

In Afro-Amerikaans Engels betekent 'rap', praten ("Let's rap about it"). In veel rapmuziek praat of zegt de artiest of 'M.C.' (Master of Ceremony) meestal op topsnelheid, lange ritmische regels met vier accenten die rijmen. Hoewel tegenwoordig de meeste rappers elektronisch of gesampled beats op de achtergrond gebruiken, begon rap op de straat als een spelletje waarbij twee dichters gerijmde beledigingen tot elkaar richtten. Soms gebruikten ze in hun tirades een beat die gemaakt werd door geklap of door het knippen met de vingers. Bij dit spelletje scheppen de spelers aan beide kanten ook op over hun kwaliteiten.

Kijk ook naar lessuggestie: 6 en 7

Hiphop en Poëzie⁴

Rond 1950 stonden de Beats op in de Verenigde Staten, met Jack Kerouac als belangrijkste voorman. Hoewel het imago van de Beats⁵ als onverzorgde, drugsgebruikende, schrijvende 'hippe mensen met een engelenhoofd' een cult werd, werden zij al snel weggestuurd door de uitgeverijen. Maar wat belangrijker was, was dat hun ideologie snel plaats maakte voor de hippies. Tegen de tijd dat de Beats gewaardeerd werden voor hun literaire bijdrages, was Ken Kesey de wereld rondgereisd met zijn drugs pelgrimstocht, kwamen hippies overall te voorschijn, en waren de Beatles aangekomen aan de Amerikaanse kant van de oceaan. Met Vietnam op de voorgrond was sociale kunst de enige belangrijke kunstvorm. Multiculturalisme, feminisme en neo historicisme ... dit waren de nieuwe woorden in het literaire landschap. Ondertussen verdween de conventionele poëzie stilletjes in de populaire naslagwerken. Nu meer dan ooit werden verschillende grenzen overschreden door een mengeling van verschillende dichtvormen. En bewust of onbewust was poëzie in de late jaren 70 en begin jaren 80 opgenomen in verschillende media. Hoe dan ook, tijdens deze gebeurtenissen begon een kleine revolutie in de zwarte gemeenschap van Amerika die later veel van dit artistieke geharrewar zou overschaduwen.

Hiphop, al was het nog niet gedefinieerd op deze manier, begon de urban gemeenschappen binnen te dringen in Amerika rond het eind van de jaren 60 met de poëzie van The Last Poets⁶, die veel van de mondelinge pogingen van de Beats aannamen en daar veel meer mee deden wanneer je naar de stijl kijkt. Rond 1972 was het idee van rappen ontstaan. Esthetisch gezien is rap het meest beïnvloed door Jamaicaanse dj muziek. De Jamaicaanse djs zoals U-Roy waren eigenlijk de eerste rappers. Jamaicaanse 'sound systems' uit het begin van de jaren zeventig bestonden uit mobiele DJs die dub versies van populaire plaatjes met een ritme draaide, met MCs (voor de helft zanger, voor de helft rapper) die eroverheen 'praatten'. Er waren geen bands tijdens deze optredens, alleen een MC met een microfoon en iemand die plaatjes draaide. Kool Herc, de eerste officieuze rapper, was Jamaicaans, en dat was het concept dat hij wilde overbrengen. In plaats van de populaire Jamaicaanse ritmes te gebruiken, gebruikten de eerste rappers de populaire ritmetracks van de Amerikaanse R&B, disco en funk groepen zoals Chic ("Good Times") en rapten eroverheen. Op deze manier was rap de kwaliteiten van mondelinge performance aan het oppikken en uitbreiden.

De eerste rappers waren bijvoorbeeld Grand Master Flash and the Furious Five, Melle Mel, Sugar Hill Gang, Africa Bambaata en anderen. In het begin noemden zij zichzelf MCs, en hoewel ze zichzelf misschien niet als spoken word artiesten zagen, worden ze vaak wel zo gezien. Later stonden er MCs met een meer poëtische achtergrond op die het werk van bekende Amerikaanse dichters als Langston Hughes hadden bestudeerd, maar in eerste

---

⁴ Deze tekst is gebaseerd op: Eleveld, M. (red.), *The Spoken Word Revolution (slam, hip hop & the poetry of a new generation)*, Naperville, 2004, pp. 32-33.

⁵ Generaliserend schreven de Beats voornamelijk over spirituele bewustzijn en antimaterialisme. In plaats van het herschrijven van gedachten, keek Jack Kerouac - een van de grondleggers van de Beats - naar jazz voor zijn systeem van spontaan proza: 'eerste gedachte, beste gedachte'. Het credo van de New Critics - de stroming daarvoor - om te draaien, en niet te kijken naar hoe het gedicht eruit zag, maar om te kijken naar hoe het leven is, en die schoonheid in een gedicht over te brengen. (p. 12)

⁶ Zie ook de roman van Christine Otten *De Laatste Dichters* over het leven van The Last Poets, gebaseerd op de gesprekken die zij met hen voerde.

instantie had rap meer te maken met de straat en het trucje van het praten dan met poëzie.

Hoewel de term 'hiphop' pas de kop op stak nadat de kunstvorm al een tijdje aan de gang was, kan je het woord horen in Sugar Hill Gang's "Rapper's Delight", net zoals BeBop zoiets was dat je Dizzy Gillespie kon horen scatten. Het werd toen gewoon de naam voor het genre. Maar dit was absoluut een revolutie, een nieuwe vorm van kunst en cultuur, die spoken word in het begin vooral in de zwarte gemeenschap in Amerika hielp ontwikkelen en creëren.

Introductie Performance Kunst⁷

In het spoor van het sociale bewustzijn van de jaren 60, begon de ontwikkeling van het postmodernisme en structuralisme. In een poging om kunst weer te herleven, om het sociale en het individuele te decentraliseren, probeerde postmodernistische poëzie betekenis te geven aan de vorm in plaats van aan de inhoud. Met Derrida als leider onder het mom van Deconstructie, werd persoonlijk perspectief gezien als bevooroordeeld perspectief, en werd kunst herwaardeerd als niets meer dan individuele ruzies die als doel hadden de lezer te overtuigen. Wat een tekst zegt, als het al iets zegt, en waarom een tekst belangrijk was, werd belangrijker dan wat er werd uitgedrukt. De vorm werd de kunst. Objectiviteit werd koning. En hoewel deze manier van schrijven belangrijk zou kunnen zijn voor de professionele lezer zoals de theoretici of professoren, was het exclusief en toegankelijk voor weinig mensen. En, belangrijker, het was saai. Performance kunst werd een belangrijke tegenhanger van deze stroming. John Giorno was misschien wel de eerste die het idee had om entertainment en poëzie hand in hand te laten gaan. Hij creëerde "omgevings" poëzie, waar de omgeving van de poëzielezing net zo belangrijk wordt als het lezen zelf. Hij was een van de eerste van een nieuwe lichte van performance artiesten, en misschien de eerste die bewust poëzie en performance combineerde. Dit was nog maar het begin.

---

⁷ Eleveld, M. (red.), *The Spoken Word Revolution (slam, hip hop & the poetry of a new generation)*, Naperville, 2004, pp. 62-63.

DICHTERBIJ DE ZAAK

10 november 2005

Hiphop Poëzie (door Jerry Quickley)⁸

*You want me to clown myself
And collapse the distance between poetry and hip hop
'what the heck' ain't no substitution for rhyme absolutions
like Popeye with spinach hip hop's my constitution
who you think you foolin' like you don't understand this
cause I'm the son of Run and you the son of Elvis*

Om te beginnen: hiphop is poëzie. Allemaal. Niet alles is goede poëzie. Maar het is allemaal poëzie. De wereld is gevuld met middelmatige en slechte poëzie. Veel daarvan kan je vinden in rap, in cafés, reclames, en overal waar het gebruikt wordt. Hiphop is een vorm van poëzie net als sonnetten, villanelles en andere vormen. Hiphop bevat veel van de technische middelen van andere vormen, zoals bastaardrijm (slant rhyme), enjambement, AB rijmschema's, en andere technieken meestal te ontlenen in stanza's van zestien maten, en over het algemeen gevolgd door vier of acht maten die herhaald worden. In dit opzicht is hiphop een vorm. Niets meer.

Rap begon door een samenloop van gebeurtenissen in New York City tijdens het midden van de jaren 70. De New Yorkse muziek scene bestond voornamelijk uit disco, oudere R&B en funk bands, punk en steeds afgezaagder wordende mainstream rock. Hoewel er goede momenten waren bij al deze vormen, slaagde geen erin om echt aansluiting te vinden bij de zwarte jongeren of hun hart te winnen.

Het is niet zo dat de muziekindustrie de kinderen in New York negeerde; ze negeerden de zwarte jongeren en de Latino jongeren uit de arme buurten. De houding was grotendeels: wie interesseert het wat de jongeren in de getto's leuk vinden of waar zij naar luisteren? Dit creëerde een enorm vacuüm. Rap gaf de jeugd zonder rechten van New York weer zelfwaardering en een nieuwe geheimtaal die gemaakt werd door het Engels open te breken en er nieuwe betekenissen in te stoppen.

Even doorspoelen naar het heden. Rap is gegroeid van een paar duizend kinderen rennend door de straten van New York naar een wereldbeweging. Als je het zo bekijkt, is hiphop misschien wel de meest revolutionaire kunstbeweging in honderd jaar. Maar net als bij elke revolutie die een positieve beweging veroorzaakt, zijn er ook stappen achteruit.

Hiphop is vol met de tegenstellingen, problemen, en uitdagingen die iedere culturele en politieke beweging met honderden miljoenen deelnemers onvermijdelijk bezit. Het probleem is niet de hiphop sterren van dit moment. Het probleem heet niet Jay-Z. Het probleem is dat de degenen die toegang geven tot de globale markt - enorme gefuseerde radiomaatschappijen, muziekpromotors, en bazen van muzieklabels die effectief beheersen wat uitgebracht wordt - zich alleen voor het grootste gedeelte inspannen voor Jay-Z, Nelly enzovoorts. Er moet bredere steun komen door de labels en de media voor de diversiteit van stemmen in hiphop, en niet alleen voor P. Diddy en Ja Rule. De vertekening en te grote uitbreiding van een heel klein deel van hiphop stuurt alles in de war. Media directeurs karakteriseren zich te vaak door veilige, makkelijke keuzes. Gelijksoortigheid is veel makkelijker en veiliger voor radio stations en labels dan innovatie en de enorme

⁸ uit: Eleveld, M. (red.), *The Spoken Word Revolution (slam, hip hop & the poetry of a new generation)*, Naperville, 2004, pp. 38-42.

risico's die ze lopen wat betreft geld. Het echte probleem van hiphop ontstaat door voor wie P. Diddy en Eminem partij hebben gekozen, niet door het werk wat ze maken. Op belangrijke momenten zijn ze mee gaan doen met de rijken in plaats van met degenen die niet rijk zijn. Met wie je mee doet bepaalt het stempel wat je achterlaat op de wereld. Het verschil tussen Boots Riley en Master P wordt door meer dan platenopbrengsten gemaakt.

Maar het is ook belangrijk dat echte hiphop en zijn missie in perspectief blijven. Negenennegentig procent van verkochte hiphop is gemaakt door een of twee procent van de hiphopartiesten die een deal hebben met grote labels en daardoor wereldwijd te horen zijn. Ondergrondse hiphop vertegenwoordigt de enorm grote meerderheid die wordt geproduceerd in de Verenigde Staten en de rest van de wereld. Ondergrondse hiphop blijft 'CNN voor zwarte mensen'. Artiesten als de Mountain Brothers, Mike Ladd, People Under the Stairs, Bambu, Project Blowed, Lone Catalyst, Planet Asia, 2Mex, BusDriva, Chocclair, Les Princes Des Villes, Aztlan Underground, Wise Guy Gastone, Drez, Aceyalone, Dead Prez en The Coup vertegenwoordigen een paar van de meest diverse en constant progressieve stemmen die uit de ondergrondse scene komen. En er zijn veel die uit de ondergrond kwamen en naar grote labels zijn verhuisd (Ozo, Dilated, The Roots, Black Eyed Peas, MadLib, Mystic, Blackalicious, MOS Def, Company Flow en vele anderen) en die nog steeds bezig zijn met beats, feest tracks en een progressieve vibe. Maar de meeste van deze artiesten krijgen nauwelijks de steun die ze verdienen op basis van hun talent, ongeacht de inhoud.

Vroegere hiphop en hedendaagse hiphop heeft sterke banden met de wereld van performance poëzie en rap. Het begin van hiphop laat een (wat griezelig) spookbeeld achter dat veel van de performance poëzie tot op zekere hoogte volgt.

Hiphop is meer nog een lifestyle en wereldbeeld dan een collectie cd's of kleding. Het is dan ook geen verrassing dat, nu meer dichters opgroeien tijdens de hiphopgeneratie en de wereld van slam poetry betreden, dat hiphops vernieuwende esthetiek aansluiting vindt bij elkaar en nieuwe vormen creëert. Dit gebeurde al met Paul Beatty in 1990, maar bij de National Poetry Slam in Portland, Oregon in 1996 vond er een enorme verschuiving plaats. Drie van de vier leden van Team Nuyorican⁹ waren jonge zwarte artiesten die heel erg beïnvloed waren door hun leeftijdsgenoten in de hiphop scene en bij wie hiphop cultuur sterk verbonden was met hun werk. Vooral Saul Williams kwam met een grote knal het nationale slam podium op. Hij was het de voornamelijk de complete hiphop stijl bracht: hij maakte gebruik van menselijke beatbox geluiden, deed DJ technieken na en weefde ruw woordgebruik en rijmschema's in gedichten die mijmerden over de ironie over een pijnlijke geschiedenis overwinnen (persoonlijk en politiek) zonder de kracht om onder het juk van die geschiedenis uit te komen en het te onder ogen te zien voordat je verder kan gaan.

Het werk dat Saul Williams en de rest van het Team Nuyorican uit 1996 deed, was al een tijdje terug te vinden in het werk van veel jonge zwarte dichters, maar had nog niet de uitgebreide erkenning en waardering ontvangen die het dat jaar bij de National Poetry Slam ontving. Dit kwam voor een groot deel door de documentaire gemaakt door Paul Devlin genaamd SlamNation die in Portland werd gefilmd. Paul's documentaire gaf de Nuyoricans (en de rest van het slam) een nationaal - en tot op een bepaalde hoogte zelfs internationaal - platform om hun werk te laten zien.

---

⁹ Cafe Nuyorican is een café waar poetry slam wedstrijden werden georganiseerd op een wekelijkse basis van waaruit het Team Nuyorican is ontstaan.

Om ècht de hiphop flavor en stijlen binnen poëzie te kunnen laten zien, moet je echte hiphop kunnen rappen. Als je in feite hiphop poëzie stijlen kan laten zien, betekent het dat je het vermogen hebt echte hiphop en echte poëzie (free verse, haiku, sonnetten, wat je wilt) te gebruiken. Als je een dichter bent die hiphop stijlen gebruikt, betekent dat niet dat je af en toe wat getto slang en wat slimme maar over het algemeen zelfbewuste eindrijmen door je gedichten gooit. Het betekent dat je kan kiezen je geschreven werk en je voordrachten in welke stijl dan ook te buigen, terwijl je uniekheid en toon intact houdt. Dichters die dit kunnen zijn bijvoorbeeld: Boogie Man, DJ Renegade, Rich Medina, Tara Betts.

Net als in de wereld van de hiphop zullen er veel stijlperiodes zijn binnen slam en performance poetry. Sommige zullen echt beklagen en innovatief zijn. Andere hadden beter in een dagboek kunnen blijven staan. De links tussen slam en veel van de hiphop moeten overduidelijk zijn, vooral als je kijkt naar het zakelijke gedeelte. Er is een verandering aan de gang binnen de slam van kunst naar commercie. Deze verandering heeft al een tijd geleden plaatsgevonden in de hiphop. Net als de vroege hiphoppers, zijn slamdichters voornamelijk blut. Beiden verwoordden wat de heersende mening in de zwarte gemeenschap: 'I'm not trying to change the world. I'm just trying to get a time share in Maui'. Er is een gevoel van uitputting en frustraties onder veel dichters die de gevoelens van de zwarte gemeenschap reflecteert. Armoede is hevig. Het veroorzaakt allemaal soorten van disfunctioneren. Dit zien we ook in de wereld van de poëzie. Voor wie de opkomende 'professionele dichters' partij zullen kiezen, is nog niet zeker. Laten we hopen dat we origineler zijn dan alleen voor het geld te gaan zodat we onze uitgever kunnen bellen om ons te laten boeken voor het volgende seizoen van MTVs *Cribs*.

Over Slam Poetry (door de oprichter, Marc "So What" Smith)¹⁰

Slam gaat over stijlen. Het gaat over het uitbreiden van de mogelijkheden van poëzie in plaats van ze te beperken, over performance te vermengen in de kunst van poëzie, en het belangrijkste is om een gemeenschap te creëren voor de dichters en het publiek van verschillende afkomst. De wedstrijd is (of zou moeten zijn) ondergeschikt aan het creëren van gemakkelijke en artistiek betekenisvolle shows. Iedere slam ontwikkelt op zijn eigen persoonlijke wijze, en dat is een erg belangrijk kenmerk van wat de slam beweging is - het vieren van verschillen.

Gedurende de afgelopen jaren hebben veel dichters, waaronder ikzelf, de commerciële exploitatie van slam weerstaan. Onze gedachte was dat de beweging van duizenden mensen wereldwijd is; het zou niet eerlijk zijn om één bepaalde slam of individu geld te laten verdienen aan zijn naam of populariteit. Maar de deur naar commercialisatie is nu wijdopen, en we kunnen alleen maar wachten en kijken wat het voor de slam en performance poëzie doet.

Slam poëzie verschilt van veel andere poëziebewegingen omdat het gaat over performance, en gemeenschap en publiek. Veel jonge optredende dichters nemen het voor lief dat zij op het podium van een club kunnen stappen en hun gedichten kunnen voordragen voor honderd, tweehonderd en soms duizend mensen. Dat kon niet voordat slam bestond. Zelfs de meest gepubliceerde en gewaardeerde dichters (de bekende niemanden noemden we ze) van de late jaren 70 en het begin van de jaren 80 droegen meestal voor voor een handjevol mensen die tussen de planken in een boekenwinkel stonden of onder de witte lichtgevende tl lampen in de bibliotheek. Wat veranderde er? Performance - een verplichting voor dichters om de kunst van het optreden te leren en om net zoveel moeite daarvoor te doen als voor hun werk. Wat kwam hieruit? Een wereldwijde gemeenschap van dichters die de passie, de opwinding en entertainment terug willen brengen in de presentatie van poëzie op het podium.

De Uptown Poetry Slam in de Green Mill was een uitvloeiing van de Monday Night Poetry Readings en open mics in de Get Me High Lounge in Chicago die waren begonnen door Ron Gillette, Joe Roarty en mijzelf in november 1984. Toentertijd werden dichters geschouffeed als zij met hun gedichten 'optraden'. Critici zeiden dat het afbreuk deed aan de kunst van poëzie. Wij, de slecht opgevoede dichters van de Get Me High, kon het niet schelen. Niet lang daarna trokken wij een groter publiek dan onze critici voor mogelijk hadden gehouden. In 1985, vormde ik het Chicago Poetry Ensemble, dat bestond uit Mike Barrett, Rob Van Tyle, Jean Howard, Anna Brown, Karen Nystrom, Dave Cooper, John Sheehan, en ikzelf. Wij begonnen regelmatig groepsshow's op te voeren (de eerste groepsstukken) in de Get Me High en in andere clubs rondom Chicago. We groeiden al snel uit deze kleine clubs en hadden een groter huis nodig - meer plaats op het podium en meer ruimte voor ons ontluikende publiek. Toen Dave Jemile de Green Mill kocht in de lente van 1986, haalde ik hem over om een poëzieshow op te mogen voeren op zondag. De Chicago

¹⁰ Uit: Eleveld, M. (red.), *The Spoken Word Revolution (slam, hip hop & the poetry of a new generation)*, Naperville, 2004, pp.116-120.

Poetry Ensemble deed wat shows in de andere club van Dave, de Déjà Vu, dus hij was bekend met ons werk. Op 20 juli 1986 werd de eerste poetry slam show opgevoerd. Er was geen wedstrijd. Het was een variété show geregisseerd door mijzelf en opgevoerd door het Chicago Poetry Ensemble. Onze gastdichters van die avond waren Bob Rudnick en Mary Jo Marchnight. De show begon met een open mic stuk dat opgeleukt werd met wat dingen om het net dat extra's te geven. Het was georganiseerde chaos.

Mijn doel in eerste instantie was om het publiek voor poëzie als een spoken art vorm te vermeerderen. In het begin van de jaren 80 hadden zelfs de meest invloedrijke dichters in Chicago (en waarschijnlijk overal in de Verenigde Staten) weinig of geen publiek als zij publieke lezingen gaven. De paar mensen die wel naar de lezingen kwamen, waren een gespecialiseerd publiek. Het algemene publiek keek minachtend op poëzielezingen neer. Ik wist dat de publieke minachting voor poëzielezingen voortkwam uit hoe het werd gepresenteerd: een levensloze monotone toon die door dreunde en dreunde zonder aandacht voor de structuur of tempo van het evenement - laat de woorden het werk doen, zouden de dichters zeggen, mompelend tegen een groepje vrienden, zich afvragend waarom niemand anders was komen luisteren. Slam heeft dat veranderd. Van een handjevol vreemdelingen in de Get Me High is het slampubliek gegroeid naar tienduizenden over de hele wereld.

Kijkend naar de saaie poëzielezingen van de vroege jaren 80, begreep ik hoe het publiek beter kon lokken:

1. Dichters waren teveel gedichten aan het lezen in open mics; een publiek kan drie tot vijf minuten vreselijke dichtkunst aan, maar geen vijftien; en hoewel af en toe een fantastische (langdradige) dichter bij de open mic indruk kon maken, meestal waren het de vreselijke dichters die constant door mompelden. Dus mijn eerste regel was dat een dichter nooit langer mocht blijven dan het publiek wilde. Ik moedigde het publiek aan om boe te roepen, te grommen, te sissen en door te knippen met de vingers de dichter van het podium te halen. De huidige regels voor de open microfoon dichters in de Green Mill is een of twee gedichten en nooit - nooit!! - meer dan vijf minuten.
2. De meeste poëzielezingen waren eendimensionaal - geen verrassingen. Door een show met drie sets te creëren, ieder met zijn eigen smaak, geef je het publiek drie kansen om vermaakt te worden. Als het open mic gedeelte geen interessante dingen voortbracht, konden de mensen blijven om te zien of de gastdichters de moeite waard waren. Als de gastdichters niks waren, dan was er altijd de laatste set en de slam wedstrijd. Om de poëzielezing te veranderen in een show was een revolutionair idee, en het werkte. "Show" is de reden waarom slam bloeit, niet het wedstrijdelement.
3. De wedstrijd was een latere toevoeging, het was een makkelijke manier om het laatste half uur te vullen. We hadden niet genoeg groepsstukken meer en het was onmogelijk om iedere week nieuwe sketches te verzinnen. Dus probeerden we op een avond de wedstrijd en bingo! - iedereen, zelfs de barhangers luisterden. Je kon een speld horen vallen. Dus deden we het de volgende week weer, en daarna weer. Wedstrijd is een natuurlijk drama en is een opwindende manier om een avond entertainment te eindigen. Tot op vandaag, nemen weinigen in Chicago de slamwedstrijd te serieus.

Ik vind de show in de Green Mill een kunstwerk op zich. Vanaf het moment dat je de deur binnenwandelt tot het moment dat je weer de straat opgaat, is het een show en jij en

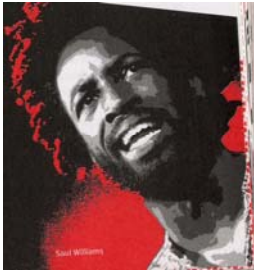
alles wat er gebeurt, maakt deel uit van de actie. De hoofdpersoon is het publiek. De tegenspelers zijn de dichters. Slam is een georganiseerde chaos.

De structuur van de National Slam is een ander verhaal. Het is geïnspireerd op de eerste reis van het Chicago Slam team naar San Francisco in 1989 en bedacht door mijzelf met de hulp van de Chicago Slam dichters. Het toernooi, zoals het vandaag de dag bekend staat, is uitgebreid en aangepakt gedurende jaren, maar is in essentie hetzelfde gebleven - een vierdaags toernooi bestaande uit de voorrondes, de halve finale en de finale met vijf juryleden die uit het publiek worden gekozen - maar het is altijd in ontwikkeling. Bij de National Slam van 1990 in Chicago waren er acht teams en werd gehouden in vier ruimtes. De laatste avond was de Metro Rock Club met 750 mensen uitverkocht - het grootste poëzie evenement dat Chicago in jaren had meegemaakt. Het zette slam op de grote kaart. Nu doen er meer dan vijfenvijftig teams mee en zijn er ook evenementen, speciale aparte shows, ontmoetingen, arrestaties en liefdesaffaires tijdens de Nationale Slams.. het groeit en verandert ieder jaar.

Zoals iedere goede vader maak ik me zorgen over slam. Het groeiende succes lijkt de excentrieke natuur van de kunst te bedreigen. Meer en meer jonge dichters kopiëren wat ze iemand hebben horen doen op cd of op tv. Ze baseren zich niet op eigen ervaringen. Ze vertrouwen hun eigen stemmen niet. Ik vind het jammer dat de verbazingwekkende hoeveelheid stijlen, karakters en onderwerpen die aanwezig waren in de beginjaren, tot op zekere hoogte zijn gehomogeniseerd in een retorische stijl gemaakt om een "10" te scoren. Ik vind het ook jammer dat veel slam dichters het belangrijker vinden om carrière te maken dan om shows te ontwikkelen die kleine en grote gemeenschappen een noodzakelijke poëtische uitlaatklep bieden.

Kijkend naar zestien jaren slam, geloof ik nog steeds dat het een mogelijkheid biedt voor outsiders en beginners om op te starten; het is toegankelijk voor alle soorten mensen. Het biedt een forum voor performing artiesten om nieuwe werken te ontwikkelen en om hun creativiteit te ontplooiën. Het heeft laten zien, en laat de wereld nog steeds zien dat het huwelijk tussen performance en poëzie een goed iets is; het brengt de passie terug in een kunstvorm die teveel op weg was een elitaire oefening te worden. Het heeft meer publiek bij elkaar gekregen dan iemand ooit voor mogelijk had gehouden. Het heeft gemeenschappen van mensen bij elkaar gebracht die een passie delen voor creativiteit, woorden en performance en heeft zich ontwikkeld tot een wereldwijde beweging die vrije verklaringen en een viering van gemeenschappelijke menselijke levenslust koestert. Het is een familie met veel verschillende soorten mensen die hebben geleerd hun verschillen te accepteren, te discussiëren en nog steeds deel uit maken van de familie.

Slam heeft gewone mensen bewogen om gepassioneerd met kunst en performance bezig te zijn, met woorden en ideeën, met de mensen die de woorden uitspreken en de mensen die komen luisteren. Het heeft mensen een doel en een richting gegeven. Het heeft mensen uitgedaagd om naar zichzelf te kijken, om risico's te nemen, om mensen en ideeën te leren kennen die ze anders hadden laten lopen.

De toekomst van taal

(door Saul Williams)¹¹

Een Latijnse transcriptie van het woord mens is 'geluid gebruikend'. Als mensen communiceren we met elkaar en met het universum door geluidstrillingen. Het is daarom de essentie van ons collectieve zijn. Alle geluiden echoën betekenissen. Iedere geluidstrilling heeft een effect en ieder geluid is verbonden met ieder woord dat we uitspreken, en iedere lettergreep is verbonden met zijn eeuwige betekenis, zijn eeuwige echo. De eerste bewoners van Egypte hebben daadwerkelijk de esoterische betekenis van iedere geluidstrilling beschreven. Zij geloofden dat alle medeklinkerklanken samengingen met de energieën van een tijdelijke werkelijkheid, terwijl klinkerklanken samengingen met de energieën van de eeuwige werkelijkheid. In hun geschreven teksten, schreven ze alleen medeklinkers, want de eeuwige werkelijkheid was te heilig om opgeschreven te worden. In de oude Egyptische taal, zoals in alle talen van de oudheid, was gefundeerd in passie. Maar gedurende de jaren zijn veel culturen losgeraakt van de gepassioneerde wortels van hun eigen taal en zijn daarom misschien losgekoppeld van de wortel van het menselijke bestaan.

In het oosten is de overtuiging dat het woord 'om' het zaad van het universum is en dat het zaad van de hele schepping overal in gehoord kan worden. Bijna alle religies hebben zich ooit geconcentreerd op de macht van geluidstrillingen. Of het is door 'om' te scanderen, boeddhistische en hindoeïstische liederen, islamitische gebeden en oproepen tot gebed, of door het opzeggen van het 'Onze Vader' en het 'Weesgegroet', de gemeenschappelijke lijn was de investering in het geloof dat verandering zal geschieden als heilige woorden hardop gezegd worden. Maar toch hadden deze geloofssystemen net als de oude Egyptenaren het idee dat er een rijk met een eeuwige werkelijkheid is dat niet onder woorden gebracht kan worden. Om met de woorden van de oosterse mystici Lao Tzu te spreken, kan de Tao die verteld kan worden niet de eeuwige Tao zijn. De naam die genoemd kan worden is niet de eeuwige naam. Het onuitsprekbare is de eeuwige werkelijkheid. Het benoemen is de oorsprong van alle individuele dingen.

Dus de toekomst van taal zou betekenen dat we dichter en dichter zouden komen bij het kunnen uitspreken van het niet uitgesprokene. Bewustzijn, net als technologie, ontwikkelt met de jaren. Op dezelfde manier dat er vooruitgangen worden geboekt in de technologie die wel een decennium of langer kunnen duren voordat ze het publiek bereiken, zijn er ook veranderingen in het bewustzijn die straks begrijpelijk zullen worden voor de massa. Zoals bijvoorbeeld een idee dat de twaalfde Dalai Lama wellicht had verkregen door meditatie, jaren geleden, kan vandaag het algemene begrip bereikt worden van de gemiddelde jonge Amerikaan. Ideeën en concepten die wellicht onze ouders niet konden begrijpen tot hun midlifecrisis, kunnen nu begrepen worden door tieners. En dingen die vroeger alleen onder woorden gebracht konden worden door de meest geleerde filosofen kunnen nu uitgedrukt worden door de gemiddelde MC (en naar mijn mening zijn de meeste MCs die ik hoor gemiddeld).

¹¹ Uit: Eleveld, M. (red.), *The Spoken Word Revolution (slam, hip hop & the poetry of a new generation)*, Naperville, 2004, pp. 58-60.

Ik had het voorrecht mee te schrijven aan een film genaamd Slam, het verhaal van een jong kind dat de macht van het woord leert te begrijpen en die het gebruikt om zijn werkelijkheid te overtreffen. Toen ik de film schreef, besloot ik de jongen de achternaam Joshua te geven gebaseerd op het bijbelse verhaal van Joshua die het gevecht om Jericho uitvocht door simpelweg zeven keer rondom de muren van de stad te lopen terwijl hij op zijn trompet speelde: de muren stortten neer. Ik bedacht dat als de film op zevenhonderd schermen werd afgespeeld, de muren van Babylon zouden vallen voornamelijk door de betoveringen die in de poëzie van de film verweefd waren. Ik zie mijn poëzie vaak als bezweringen: betoveringen of gebeden die in de donkerste grotten en op de hoogste bergtoppen opgezegd moeten worden. Terwijl ik schrijf voel ik me vaak alsof ik eeuwenoude vergelijkingen aan het oplossen ben en ben vaak net zo'n verbluft lid van het publiek als ieder andere luisteraar of lezer. Ik heb ook vaak gevoeld dat een situatie ontstond terwijl ik het beschreef of vertelde.

Taalgebruik is een afspiegeling van het bewustzijn; daarom staat de toekomst van taal in verband met de altijd ontwikkelende staat van het menselijk bewustzijn. Terwijl we ons meer bewust worden van onze bestaande realiteit, wordt het duidelijk dat we de macht hebben om situaties die ons overkomen te dicteren en dus de macht hebben om onze toekomst te bepalen. Onze huidige realiteit is al gegeven, gedicteerd door waar we eerder om hebben gevraagd. Nee, ik zeg niet dat alles dat met ons gebeurt binnen onze macht ligt, maar door onze percepties hebben we de mogelijkheid om meer van onze realiteit te bepalen dan dat we realiseren. En wat we zeggen (wat natuurlijk een afspiegeling is van wat we denken) is van het hoogste (en allerhoogste) belang. Wat we zeggen, heeft invloed.

Dus dan wordt de vraag, wat is de rol die hiphop speelt in de toekomst van de taal? Of liever, welke rol speelt de toekomst van taal in hiphop? Er lijkt een lyrische revolutie te ontstaan in hiphop. Levendige, beschrijfelijke vertellingen van het getto leven lijkt ten koste te gaan van vindingrijke of psycho-spirituele onderzoeken. Met andere woorden: negers hebben geweldige manieren bedacht om te praten over dezelfde zoi. Het probleem is, dat wanneer we diezelfde zoi door microfoons die geluidstrillingen vermeerderen, opzeggen diezelfde zoi zich blijft openbaren in ons dagelijks leven. Maar natuurlijk is het problematisch om je verbeelding te gebruiken wanneer het doel is om het echt te houden. In een boek genaamd *Illusions* door Richard Bach, ontdekt de hoofdpersoon dat wanneer Jezus gezegd zou hebben dat je alleen het geloof ten grote van een mosterdzaadje nodig hebt om bergen te verplaatsen, hij eigenlijk alleen geloof zei omdat er toentertijd geen woord bestond voor verbeelding. Het is de verbeelding die toegepast is op ons dagelijks leven en het gebruik van onze taal dat een interessante toekomst veroorzaakt. De hiphop van tegenwoordig is voornamelijk bezig met het ruwe straatleven zonder hoop te laten zien, of een modelleven uit betere kringen zonder bedoelingen, en daardoor bepaalt het zijn eigen gevolgen. Als Biggie's album niet *Ready to Die* had geheten, zou hij nu nog leven? Heeft zijn uitgesproken beroep zijn eindpunt bepaald? Het feit dat we zo graag wilden horen hoe graag hij dood wilde, verhoogde door het de spelen op miljoenen radio's en televisies de geluidstrillingen van zijn voordracht tot het punt waarop het onze werkelijkheid beïnvloedde en de zijne.

Lessuggesties

Zelf poëzie schrijven

Poëzie wordt een stuk laagdrempeliger als jongeren zelf ervaren hoe het is om gedichten te schrijven. Dat is het idee achter de gedichtenwedstrijden waarvan Nederland er inmiddels de nodige kent en waarvan DICHTERbij de Zaan er een is. Bij poëzie gaat het om leesplezier en beleving, om spelen met taal en om de ontdekking dat er verschillende manieren zijn om jezelf te uiten. Het zelf laten dichten van de leerlingen vergroot de betrokkenheid en de toegankelijkheid.

In het wilde weg dichten kan lastig zijn. Vaak vinden leerlingen het prettig om een houvast te hebben. Hier volgen enkele simpele suggesties voor dichten in de klas.

1. Associatiedichten

Laat de leerlingen associëren met behulp van een term. Schrijf deze term (bijvoorbeeld *verbeelding*, *liefde*, *oorlog*, *voetbal*, *school* of een kleur) op het bord. Schrijf de associaties van de leerlingen erbij en laat ze er drie uitkiezen waarmee ze een (kort) gedicht schrijven. De associaties kunnen ook opgeroepen worden door het (voor)lezen van een gedicht.

2. Elfjes

Een bekende, zeer bruikbare en simpele vorm van dichten. Het gedichtje bestaat uit elf woorden waarbij de opbouw als volgt is:

1
2 3
4 5 6
7 8 9 10
11

Hierbij is het laatste afsluitende woord, de pointe of conclusie van het gedicht. Een optie is om een beginwoord te geven.

Voorbeeld:

Kunstgebit
ik zie
een oude man
ik mis hem zo
opa

3. De blauwbilgorgel

Laat de leerlingen een gedicht schrijven met als basis een onzinwoord, bestaande uit een kleur, een lichaamsdeel en een werkwoord. Gebruik als basis of ter inspiratie *De Blauwbilgorgel* van Cees Buddingh'.

De Blauwbilgorgel

Ik ben de blauwbilgorgel,
Mijn vader was een porgel,
Mijn moeder was een porulan,
Daar komen vreemde kind'ren van.
Raban! Raban! Raban!

Ik ben de blauwbilgorgel,
Ik lust alleen maar korgel,
Behalve als de nachtuil krijst,
Dan eet ik riep en rimmelrijst.
Rabijst! Rabijst! Rabijst!

Ik ben de blauwbilgorgel,
Als ik niet wok of worgel,
Dan lig ik languit in de zon
En knoester met mijn knezidon.
Rabon! Rabon! Rabon!

Ik ben de blauwbilgorgel,
Eens sterf ik aan de schorgel,
En schrompel als een kriks ineen
En word een blauwe kiezelsteen.
Ga heen! Ga heen! Ga heen!

C . Buddingh'

Uit: *Gedichten 1938/1970. De Bezige Bij: Amsterdam, 1971.*

4. Kees Stip

De dierengedichten van Kees Stip zijn humoristisch en simpel om je door te laten inspireren. Zijn gedichtjes hebben soms het karakter van een limerick. Laat de leerlingen een gedichtje schrijven met als titel 'Op een...'. Het in te vullen woord hoeft natuurlijk geen dier te zijn. Gebruik als voorbeeld of ter inspiratie enkele gedichten van Kees Stip. Een extra mogelijkheid hierbij is om ze twee gedichten met hetzelfde onderwerp te laten schrijven: een humoristische en een serieuze.

Op een zeeleeuw

Een zeeleeuw aan de Côte d'Azur
jongleerde elke dag een uur.
'En wat', vroeg een verbaasde geit,
'is daarvan nu de aardigheid?'
'Men moet,' zo sprak die zeeleeuw toen
'jongleren om het oud te doen.'

Op een aapje

Een vroegrijp aapje te Wolfheeze
dat erg veel boeken had gelezen.
hing welgemoed aan een liaan
en bovendien nog Darwin aan
die meesterwerken had geschapen
door af te stammen van de apen.

Op een konijn

Bij Noordwijk zwom een nat konijn
temidden van een school tonijn.
Tja, sprak het beest, dat tomt ervan
als men de ta niet zeggen tan.

Kees Stip

Uit: *Beestenboel van Trijntje Fop. Amsterdam: Bert Bakker, 1993.*

5. Ik ging naar Bommel

Laat de leerlingen de volgende twee gedichten lezen. Laat ze een gedicht schrijven (eventueel in sonnetvorm zoals de onderstaande gedichten) met een beginzin met de volgende opbouw: 'Ik ging naar... om ... '

De moeder de vrouw

Ik ging naar Bommel om de brug te zien.
Ik zag de nieuwe brug. Twee overzijden
Die elkaar vroeger schenen te vermijden,
Worden weer burens. Een minuut of tien

Dat ik daar lag, in 't gras, mijn thee gedronken,
Mijn hoofd vol van het landschap wijd en zijd -
Laat mij daar midden uit de oneindigheid
Een stem vernemen dat mijn oren klonken.

Het was een vrouw. Het schip dat zij bevoer
Kwam langzaam stroomaf door de brug gevaren.
Zij was alleen aan dek, zij stond bij 't roer,

En wat zij zong hoorde ik dat psalmen waren.
O, dacht ik, o, dat daar mijn moeder voer.
Prijs God, zong zij, Zijn hand zal u bewaren.

Martinus Nijhoff

Uit: *Verzamelde gedichten. Amsterdam: Bert Bakker, 1978.*

De moeder het water

Ik ging naar moeder om haar terug te zien
Ik zag een vreemde vrouw. Haar blik was wijd en
leeg, als keek zij naar de verre overzijde
van een water, niet naar mij. Ik dacht: misschien

- toen ik daar stond op het gazon, pilsje gedronken
in de kantine van het verpleegtehuis, de tijd
ging langzaam in die godvergeten eenzaamheid -
misschien zou 't goed zijn als nu Psalmen klonken.

Het was mijn moeder, het lijfje dat daar roer-
loos stond in 't gras, alleen haar dunne haren
bewogen nog een beetje in de wind, als voer

zij over stille waatren naar een oneindig daar en
later, haar God. Er is geen God, maar ik bezwoer
Hem Zijn belofte na te komen, haar te bewaren.

Rutger Kopland

Uit: *Tot het ons loslaat*. Amsterdam: Van Oorschot, 1997.

6. Rap/liedtekst

Laat de leerlingen een rap of een liedtekst schrijven (zie *Zingen en Zeggen* voor meer informatie). Neem een melodie als basis. Houd discussies over het verschil tussen rapteksten, liedteksten en poëzie. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld de song- en slamteksten op de volgende paginas.

7. Poetryslam

Laat de leerlingen hun gedichten voordragen in wedstrijdverband. Hoe meer applaus, hoe beter de voordracht.

Dichters voor vrede (de WoordDansers)

Ook dichters
hebben de antwoorden niet
maar dichters
stellen de beste vragen

Wie om schoonheid geeft
laat de dichters resoluties schrijven

leuzen schrijven
op vlaggen gedragen
om hoge muren van gewin

dichters drenken de dukaten dictaten
gedrukt door draconische drammers
dan drachtig in donzen dromen

Er is altijd ergens
een wapen om op te pakken

schuld heb je alleen
als je de aanleiding bent

Een dode is sneller begraven
dan een vluchter achterhaald

Macht verliest liever een lichaam
dan zijn gezicht

Mijn grootste angst
is dat ik niet meer bang mag zijn

Onder water
een afweging maken
is allereerst
een zucht naar lucht

Angst
heeft sterren en strepen
zwarte gewaden
baywatchbikini's
en wildgroeiselbaarden

Angst
boert bloed en schaduw
zingt uit minaretten
de coupletten

van eeuwig
en ins allah

Ook dichters
zijn het antwoord niet
maar dichters
laten de vraag zijn

(De WoordDancers, www.woorddancers.nl)

Rapper's Delight - Sugar Hill Gang¹²

i said a hip hop the hippie the hippie
to the hip hip hop, a you dont stop
the rock it to the bang bang boogie say up jumped the boogie
to the rhythm of the boogie, the beat

now what you hear is not a test--i'm rappin to the beat
and me, the groove, and my friends are gonna try to move your feet
see i am wonder mike and i like to say hello
to the black, to the white, the red, and the brown, the purple and yellow
but first i gotta bang bang the boogie to the boogie
say up jump the boogie to the bang bang boogie
let's rock, you dont stop
rock the riddle that will make your body rock
well so far youve heard my voice but i brought two friends along
and next on the mike is my man hank
come on, hank, sing that song

check it out, i'm the c-a-s-an-the-o-v-a
and the rest is f-l-y
ya see i go by the code of the doctor of the mix
and these reasons i'll tell ya why
ya see i'm six foot one and i'm tons of fun
and i dress to a t
ya see i got more clothes than muhammad ali and i dress so viciously
i got bodyguards, i got two big cars
that definitely aint the wack
i got a lincoln continental and a sunroof cadillac
so after school, i take a dip in the pool
which really is on the wall
i got a color tv so i can see
the knicks play basketball
hear me talkin bout checkbooks, credit cards
more money than a sucker could ever spend
but i wouldnt give a sucker or a bum from the rucker
not a dime til i made it again
ya go hotel motel whatcha gonna do today (say what)
ya say im gonna get a fly girl gonna get some spankin
drive off in a def oj
everybody go, hotel motel holiday inn
say if your girl starts actin up, then you take her friend
master gee, am I mellow
its on you so what you gonna do

well it's on n on n on n on n on
the beat dont stop until the break of dawn
i said m-a-s, t-e-r, a g with a double e
i said i go by the unforgettable name

---

¹² Rapper's Delight wordt gezien als het eerste hiphop single die in de top 10 belandde in de Verenigde Staten.

DICHTERBIJ DE ZAAK
10 november 2005

of the man they call the master gee
well, my name is known all over the world
by all the foxy ladies and the pretty girls
i'm goin down in history
as the baddest rapper there could ever be
now i'm feelin the highs and ya feelin the lows
the beat starts gettin into your toes
ya start poppin ya fingers and stompin your feet
and movin your body while youre sittin in your seat
and the damn ya start doin the freak
i said damn, right outta your seat
then ya throw your hands high in the air
ya rockin to the rhythm, shake your derriere
ya rockin to the beat without a care
with the sureshot m.c.s for the affair
now, im not as tall as the rest of the gang
but i rap to the beat just the same
i dot a little face and a pair of brown eyes
all im here to do ladies is hypnotize
singin on n n on n on n on
the beat dont stop until the break of dawn
singin on n n on n on n on
like a hot buttered a pop da pop da pop dibbie dibbie
pop da pop pop ya dont dare stop
come alive yall gimme what ya got
i guess by now you can take a hunch
and find that i am the baby of the bunch
'but that's okay i still keep in stride
cause all i'm here to do is just wiggle your behind
singin on n n on n on n on
the beat dont stop until the break of dawn
singin on n n on n on n on
rock rock yall throw it on the floor
im gonna freak ya here im gonna feak ya there
im gonna move you outta this atmosphere
cause im one of a kind and ill shock your mind
ill put t-t-tickets in your behind
i said 1-2-3-4, come on girls get on the floor
a-come alive, yall a-gimme what ya got
cause im guaranteed to make you rock
i said 1-2-3-4 tell me wonder mike what are you waitin for?

i said a hip hop the hippie to the hippie
the hip hip hop, a you dont stop
the rock it to the bang bang boogie say up jumped the boogie
to the rhythm of the boogie, the beat
skiddlee beebop a we rock a scoobie doo
and guess what america we love you

cause ya rock and ya roll with so much soul
you could rock till you're a hundred and one years old
i dont mean to brag i dont mean to boast

but we like hot butter on our breakfast toast
rock it up baby bubbah
baby bubbah to the boogie da bang bang da boogie
to the beat beat, its so unique
come on everybody and dance to the beat

[funk]

i said a hip hop the hippie the hippie
to the hip hip hop, a you dont stop
rock it out baby bubbah to the boogie da bang bang
the boogie to the boogie da beat

i said i cant wait til the end of the week
when im rappin to the rhythm of a groovy beat
and attempt to raise your body heat
just blow your mind so that you cant speak
and do a thing but a rock and shuffle your feet
and let it change up to a dance called the freak
and when ya finally do come in to your rhythmic beat
rest a little while so ya dont get weak
i know a man named hank
he has more rhymes than a serious bank
so come on hank sing that song
to the rhythm of the boogie da bang bang da bong

well, im imp the dimp the ladies pimp
the women fight for my delight
but im the grandmaster with the three mcs
that shock the house for the young ladies
and when you come inside, into the front
you do the freak, spank, and do the bump
and when the sucker mcs try to prove a point

we're treacherous trio, we're the serious joint
a from sun to sun and from day to day
i sit down and write a brand new rhyme
because they say that miracles never cease
i've created a devastating masterpiece
i'm gonna rock the mike til you cant resist
everybody, i say it goes like this
well i was comin home late one dark afternoon
a reporter stopped me for a interview
she said she's heard stories and she's heard fables
that i'm vicious on the mike and the turntables
this young reporter i did adore
so i rocked a vicious rhyme like i never did before
she said damn fly guy im in love with you
the casanova legend must have been true
i said by the way baby what's your name
said i go by the name of lois lane
and you could be my boyfiend you surely can
just let me quit my boyfriend called superman

i said he's a fairy i do suppose
flyin through the air in pantyhose
he may be very sexy or even cute

but he looks like a sucker in a blue and red suit
i said you need a man who's got finesse
and his whole name across his chest
he may be able to fly all through the night
but can he rock a party til the early light
he cant satisfy you with his little worm
but i can bust you out with my super sperm
i go do it, i go do it, i go do it, do it , do it
an i'm here an i'm there i'm big bang hank, im everywhere
just throw your hands up in the air
and party hardy like you just dont care
let's do it dont stop yall a tick a tock yall you dont stop
go hotel motel what you gonna do today(say what)
im gonna get a fly girl gonna get some spank drive off in a def oj
everybody go hotel motel holiday inn
you say if your girl starts actin up then you take her friend
i say skip, dive, what can i say
i cant fit em all inside my oj
so i just take half and bust them out
i give the rest to master gee so he could shock the house

it was twelve o'clock one friday night
i was rockin to the beat and feelin all right
everybody was dancin on the floor
doin all the things they never did before
and then this fly fly girl with a sexy lean
she came into the bar, she came into the scene
as she traveled deeper inside the room
all the fellas checked out her white sasoons
she came up to the table, looked into my eyes
then she turned around and shook her behind
so i said to myself, its time for me to release
my vicious rhyme i call my masterpiece
and now people in the house this is just for you
a little rap to make you boogaloo
now the group ya hear is called phase two
and let me tell ya somethin we're a helluva crew
once a week we're on the street
just a-cuttin' the jams and making it free
for you to party ya got to have the movies
so we'll get right down and give you the groove
for you to dance you gotta get hype
so we'll get right down for you tonight
now the system's on and the girls are there
ya definitely have a rockin affair
but let me tell ya somethin there's still one fact
that to have a party ya got to have a rap
so when the party's over you're makin it home

and tryin to sleep before the break of dawn
and while ya sleepin ya start to dream
and thinkin how ya danced on the disco scene
my name appears in your mind
yeah, a name you know that was right on time
it was phase two just a doin a do
rockin ya down cause ya know we could
to the rhythm of the beat that makes ya freak
come alive girls get on your feet
to the rhythm of the beat to the beat the beat
to the double beat beat that it makes ya freak
to the rhythm of the beat that says ya go on
on n on into the break of dawn
now i got a man comin on right now
he's guaranteed to throw down
he goes by the name of wonder mike
come on wonder mike do what ya like

like a can of beer that's sweeter than honey
like a millionaire that has no money
like a rainy day that is not wet
like a gamblin fiend that does not bet
like dracula with out his fangs
like the boogie to the boogie without the boogie bang
like collard greens that dont taste good
like a tree that's not made out of wood
like goin up and not comin down
is just like the beat without the sound no sound
to the beat beat, ya do the freak
everybody just rock and dance to the beat
have you ever went over a friends house to eat
and the food just aint no good
i mean the macaroni's soggy the peas are mushed
and the chicken tastes like wood
so you try to play it off like you think you can
by sayin that youre full
and then your friend says mamma he's just being polite
he aint finished uh uh that's bull
so your heart starts pumpin and you think of a lie
and you say that you already ate
and your friend says man there's plenty of food
so you pile some more on your plate
while the stinky foods steamin your mind starts to dreamin
of the moment that it's time to leave
and then you look at your plate and your chickens slowly rottin
into something that looks like cheese
oh so you say that's it i got to leave this place
i dont care what these people think
im just sittin here makin myself nauseous
with this ugly food that stinks
so you bust out the door while its still closed
still sick from the food you ate

and then you run to the store for quick relief
from a bottle of kapectate
and then you call your friend two weeks later
to see how he has been
and he says i understand about the food
baby bubbah but we're still friends
with a hip hop the hippie to the hippie
the hip hip a hop a you dont stop the rockin
to the bang bang boogie
say up jump the boogie to the rhythm of the boogie the beat
i say hank can ya rock
can ya rock to the rhythm that just dont stop
can ya hip me to the shoobie doo
i said come on make the make the people move

i go to the halls and then ring the bell
because i am the man with the clientele
and if ya ask me why i rock so well
a big bang, i got clientele
and from the time i was only six years old
i never forgot what i was told
it was the best advice that i ever had
it came from my wise dear old dad
he said sit down punk i wanna talk to you
and dont say a word until i'm through
now there's a time to laugh a time to cry
a time to live and a time to die
a time to break and a time to chill
to act civilized or act real ill
but whatever ya do in your lifetime
ya never let a mc steal your rhyme
so from sixty six til this very day
ill always remember what he had to say
so when the sucker mcs try to chump my style
i let them know that i'm versatile
i got style finesse and a little black book
that's filled with rhymes and i know you wanna look
but there's a thing that separates you from me
and that's called originality
because my rhymes are on from what you heard
i didnt even bite and not a god d--m word
and i say a little more later on tonight
so the sucker mc's can bite all night
a tick a tock yall a beat beat yall
a lets rock yall ya dont stop
ya go hotel motel whatcha gonna do today (say what)
ya say im gonna get a fly girl gonna get some spankin
drive off in a def oj
everybody go hotel motel holiday inn
ya say if your girl starts actin up then you take her friends
a like that yall to the beat yall
beat beat yall ya dont stop

a master gee am I mellow?
its on you so whatcha gonna do

well like johnny carson on the late show
a like frankie croker in stereo
well like the barkay's singin holy ghost
the sounds to throw down they're played the most

its like my man captain sky
whose name he earned with his super sperm
we rock and we dont stop
get off yall im here to give you whatcha got
to the beat that it makes you freak
and come alive girl get on your feet
a like a perry mason without a case
like farrah fawcett without her face

like the barkays on the mike
like gettin right down for you tonight
like movin your body so ya dont know how
right to the rhythm and throw down

like comin alive to the master gee
the brother who rocks so viciously
i said the age of one my life begun
at the age of two i was doin the do
at the age of three it was you and me
rockin to the sounds of the master gee
at the age of four i was on the floor
givin all the freaks what they bargained for
at the age of five i didnt take no jive
with the master gee its all the way live
at the age of six i was a pickin up sticks
rappin to the beat my stick was fixed
at the age of seven i was rockin in heaven dontcha know i went off
i got right on down to the beat you see
gettin right on down makin all the girls
just take of their clothes to the beat the beat
to the double beat beat that makes you freak
at the age of eight i was really great
cause every night you see i had a date
at the age of nine i was right on time
cause every night i had a party rhyme
goin on n n on n on n on n on
the beat dont stop until the break of dawn
a sayin on n n on n on n on n on...
like a hot buttered de pop de pop de pop
a saying on n n on n on n on n on
cause i'm a helluva man when i'm on the mike
i am the definate feast delight
cause i'm a helluva man when i'm on the mike
i am the definate feast delight

come to the master gee you see
the brother who rocks so viciously

(van de cd The Sugar Hill Gang, 1980)

Eminem - The Real Slim Shady

Talking)

May I have your attention please, may I have your attention please
will the real slim shady please stand up,
I repeat will the real slim shady please stand up.....
we're gonna have a problem here.....

(Verse 1)

Ya'll act like you never seen a white person before
jaws all on the floor
like pam and tommy just burst in the door
and started whoopin her ass worse than before
they first were divorced
throwing her over furniture (aaaaaah)
It's the return of the...
"awww..wait, no wait, you're kidding,
he didn't just say what I think he did,
did he?"
and Dr. Dre said...
nothing you idiots, Dr Dre's dead
he's locked in my bassment
feminist women love eminem
chicka chicka chicka slim shady,
"I'm sick of him, lookit him
walkin around, grabbin his you know what
flippin' to you know who"
"yeah, but he's so cute though"
yeah, I probably got a couple of screws up in my head loose
but no worse than what's goin on in your parents bedroom (eheheheh)
sometimes, I wanna get on TV and just let loose
but cant, but it's cool for Tom Green to hump a dead moose
My bum is on your lips, My bum is on your lips
and if I'm lucky, you might just give it a little kiss
and that's the message that we deliver to little kids
and expect them not to know what a woman's clitoris is
of course they're gonna know what intercourse is
by the time they hit 4th grade
they got the discovery channel, dont they?
we ain't nothing but mammals
well, some of us cannibals
who cut other people open like cantelopes
but if we can hump dead animals and antelopes
then there's no reason that a man and another man can't elope
but if you feel like I feel, I got the antedote
women wave your pantehose, sing the chorus and it goes.....

(Chorus)

I'm Slim Shady, yes, I'm the real Shady
all you other Slim Shadys are just imitating

so wont the real Slim Shady please stand up, please stand up, please stand up

cause I'm Slim Shady, yes, I'm the real Shady
all you other Slim Shadys are just imitating
so wont the real Slim Shady please stand up, please stand up, please stand up

(Verse 2)

Will Smith don't got to cuss in his raps to sell records
well I do, so fuck him and fuck you too
you think I give a damn about a grammy
half of you critics can't even stomach me, let alone stand me
"but slim, what if you win, wouldn't it be weird"
why? so you guys can just lie to get me here
so you can sit me here next to britney spears
shit, Christina Aguilera better switch me chairs
so I can sit next to Carson Daly and Fred Durst
and hear em argue over who she gave head to first
little bitch, put me on blast on MTV
"yeah, he's cute, but I think he's married to Kim, hee hee"
I should download her audio on MP3
and show the world how you gave eminem VD (aaaaah)
I'm sick of you little girl and boy groups
all you do is annoy me
so I have been sent here to destroy you
and there's a million of us just like me
who cuss like me, who just don't give a fuck like me
who dress like me, walk, talk and act like me
and just might be the next best thing, but not quite me.....

(Chorus)

I'm Slim Shady, yes, I'm the real Shady
all you other Slim Shadys are just imitating
so wont the real Slim Shady please stand up, please stand up, please stand up
cause I'm Slim Shady, yes, I'm the real Shady
all you other Slim Shadys are just imitating
so wont the real Slim Shady please stand up, please stand up, please stand up

(Verse 3)

I'm like a head trip to listen to
cause I'm only givin you things
you joke about with your friends inside you livin' room
the only difference is I got the balls to say it
in front of ya'll and I aint gotta be false or sugar coated at all
I just get on the mic and spit it
and whether you like to admit it (riiip)
I just shit it better than 90% you rappers out can
then you wonder how can
kids eat up these albums like valiums
it's funny, cause at the rate I'm going when I'm thirty
I'll be the only person in the nursing home flirting
pinchin nurses asses when I'm jackin off with jergen's
and I'm jerkin' but this whole bag of viagra isn't working

in every single person there's a slim shady lurkin
he could be workin at burger king, spittin on your onion rings

or in the parking lot, circling, screamin I dont give a fuck
with his windows down and his system up
so will the real shady please stand up
and put 1 of those fingers on each hand up
and be proud to be outta your mind and outta control
and 1 more time, loud as you can, how does it go? .....

(Chorus)

I'm Slim Shady, yes, I'm the real Shady
all you other Slim Shadys are just imitating
so wont the real Slim Shady please stand up, please stand up, please stand up
cause I'm Slim Shady, yes, I'm the real Shady
all you other Slim Shadys are just imitating
so wont the real Slim Shady please stand up, please stand up, please stand up

cause I'm Slim Shady, yes, I'm the real Shady
all you other Slim Shadys are just imitating
so wont the real Slim Shady please stand up, please stand up, please stand up
cause I'm Slim Shady, yes, I'm the real Shady
all you other Slim Shadys are just imitating
so wont the real Slim Shady please stand up, please stand up, please stand up

(Talking)

haha guess it's a slim shady in all of us..... fuck it let's all stand up

(van het album The Marshall Mathers LP, 2000)

Spraakwater - Extince

(Nummer een (een)Het is feest We gaan feestvieren lieve toehoordertjes)

Eén twee
Ok vooruit dan
Ik breng de binnenlands folk op verzoek
Die gaat erin als koek
Ik zet stoute rappers in de hoek
Want ik ben jullie meester weet je nog
Ik ben stefan
Hiphop is een vak
En Extince is de vakman
Nou volgens menigeen
Ben ik de enige
De uitverkorene snap je
Der valt niet aan te tornen
Yo ik ben wreed goed
Het zit nou eenmaal in mijn bloed
Luister dan
Hitgevoelig als ABBA
En flexibel als Barbapapa
Geloof me nou
Ik swing de pan uit
Ik kom met vette hits
Ga daar maar van uit
Ik bedoel
Dit is niks voor de X
Ik doe dit al vanaf mijn melktanden
Vanaf de Aap No 3s
En ik smeer mijn stembanden met spraakwater
Nou allemaal uit volle borst:
Spraakwater lest de dorst
Moet je horen
Machtige, krachtige,
Dokter van de spéachtige
Rijms die je bijblijven tot je 80ste verjaardag
Klinken mooier dan het oor
Yo Nederland is één en al oor
voor deze kletsmaajoor
Doorboor jou geslotenheid met de openheid van een diafragma
Want je mag me
Ik zeg maar zo
Zeg maar niks
Ik ben de E X T I N C E ontdek me CD in je diskman
Op je tweewieler
Of op de villa 65
Cassettes in de vierwieler
Of driewieler
Want de e is overal
Heb je ook de buik vol van veel gescheer en weinig wol

dan drink je spraakwater
Ijskoud spraakwater
Met kans op een Nederlandstalige kater
Door me spraakwater
Hei jongens ijsijsijsijskoud
Brrr consumptie verplicht he
Je weet het spraakwater
Ijskoud spraakwater
Je hebt een Nederlandstalige kater
Door me spraakwater
Nou allemaal uit volle borst:
Spraakwater lest de dorst
Proost
Rappers zien me ruimstronks gebeuren
Want ik vertel in geuren en kleuren over alles wat ik mag bespeuren
Meisjes drillen met de billen
Want dit is hét geluid dat ze willen
Van Holland tot aan de Antillen
Wordt er geluisterd en gefluisterd
Over mij
Ik zweer het
Nee ze staan uren in de rij
Fans hebben alle kleuren van de regenboog
Extince kwam en de kijk-en-luistercijfers schoten pfjoew omhoog
Dus ik bedoel maar
Houd je koel daar
Bekritiseer nooit tevroeg
Ik heb genoeg teksten voor de boeg
Ik keek zag en overwon
En ik trakteer plattelandbewoner en jantje beton
Op spraakwater
(Zo
en nu gaan we allemaal zingen
Hé pé hé
Waarom zingen jullie niet
Ik kan helemaal niet zingen alleen maar krassen)
Weetjewel
Spraakwater
Ijskoud spraakwater
Met kans op een Nederlandstalige kater
Door me spraakwater
Hei jongens ijsijsijsijskoud
Brrrr consumptie verplicht he
Je weet het
Spraakwater
Ijskoud spraakwater
Je hebt gewoon een Nederlandstalige kater
Door me spraakwater
Nou allemaal uit volle borst:
Spraakwater lest de dorst
1 9 9 5 (5)
En ik kom (kom)

Wederom (om)
Met me vocale
Op de digitale schijf
En blijf schrijven
De ABN vloeit uit me pen
De rapper Extince is wie ik ben
En ik nader populariteit in looppas
Ik doe een danspas
Ik
Pak de microfoon
En breng de coalitische poespas
Ten gehore
Ik ben geboren
1420 weken geleden
En tot op heden nooit verloren
Het is zo wreed
Zo heet
De kaas loopt uit de soufflé
De media hapt toe als een Bouvier
Oe jee
Schrijvers verliezen al hun krachten
Rappers veranderen
Massaal van gedachten
Maar de kop van de nederhop
Maar plaats me nooit in een hokje
Spraakwater lest de dorst
Dus drink je drankje slik je slokje
Beetje bij beetje
Over één teug
Ik ben het levende bewijs dat de jeugd deugd
Drink spraakwater
Over
Ijskoud spraakwater
Met kans op een Nederlandstalige kater
Door me spraakwater
Hei jongens ijsijsijsijskoud
Brrrr consumptie verplicht he
En je weet het
Spraakwater
Dus ijskoud spraakwater
Je hebt gewoon een Nederlandstalige kater
Door me spraakwater
Nou allemaal uit volle borst:
Spraakwater lest de dorst
Nog een keer
Spraakwater
Ijskoud spraakwater
Je hebt een Nederlandstalige kater
Door me spraakwater
Hei jongens ijsijsijsijskoud
Brrrr consumptie verplicht he
Je weet het

Spraakwater
Ijskoud spraakwater
Je hebt een Nederlandstalige kater
Door me spraakwater
Nou allemaal uit volle borst:
Spraakwater lest de dorst

(van de cd Binnenlandse Funk, 1998)

Bibliografie

Buddingh', C., *Gedichten 1938/1970* (De Bezige Bij, Amsterdam, 1971).

Eleveld, M. (red.), *The Spoken Word Revolution (slam, hip hop & the poetry of a new generation)*, Naperville, 2004.

Harmens, Erik-Jan, Erik-Jan Harmens over het fenomeen poetry slam,
<http://www.kb.nl/dichters/harmens/harmens-03.html>.

Jansen, Tjitske, *Het moest maar eens gaan sneeuwen* (Uitgeverij Podium, Amsterdam, 2003).

Kennedy, X.J., D. Gioia, *An Introduction to Poetry*, New York, 1998.

Kopland, Rutger, *Tot het ons loslaat* (Van Oorschot, Amsterdam, 1997).

Nasr, Ramsey, *27 gedichten & Geen lied* (Uitgeverij Thomas Rap, Amsterdam, 2000).

Nijhoff, Martinus, *Verzamelde gedichten* (Bert Bakker, Amsterdam, 1978).

Quickley, Jerry, 'Hip Hop Poetry', Eleveld, 2004, pp.38-42.

Smith, Marc, 'About Slam Poetry', Eleveld, 2004, pp.116-120.

Stip, Kees, *Beestenboel van Trijntje Fop* (Bert Bakker, Amsterdam, 1993).

Williams, Saul, 'The Future of Language', Eleveld, 2004, pp.58-60.

Literatuur over slammen

Een interessant artikel over de Nederlandse poetry slam verscheen in het tijdschrift *Boekdelen*, 3 (2003) 4 (december). Er zijn ook boeken te vinden over de opkomst van de (Amerikaanse) poetry slam

Poetry Slam:

Eleveled, M. (red.), *The Spoken Word Revolution (slam, hip hop & the poetry of a new generation)*, Naperville, 2004

Glazner, G., *Poetry Slam. The Competitive Art of Performance Poetry, ...*, 2000

Smith, M.K., *The Complete Idiot's Guide to Slam Poetry (with CDROM), ...*, 2004

ZINGO! Poetry Slam, Audioboek, Amsterdam, 2004

Naaktgeboren, J., *Poetry Slam, Het Festival- Een Woorddansersbeleving*, Rotterdam, 2005

Ramsey Nasr:

27 gedichten & Geen lied (poëzie, Uitgeverij Thomas Rap, Amsterdam, 2000)

Kapitein Zeiksnor & De Twee Culturen (proza, Uitgeverij Thomas Rap, Amsterdam, 2001)

Onhandig bloesemend (poëzie, De Bezige Bij, Amsterdam, 2004)

Tjitske Jansen:

Het moest maar eens gaan sneeuwen (poëzie, Uitgeverij Podium, Amsterdam, 2003)

Algemeen:

Kennedy, X.J., D. Gioia, *An Introduction to Poetry*, New York, 1998

Lomax, A., R. Abdul, *3000 years of black poetry: an anthology*, New York, 1970

Uyttendaele, J., *Linguïstiek en poëzie-analyse: een verkenning*, Leuven, 1972

LINKS

www.dichtvorm.nl: vijftien animatiefilms van 1 minuut, gemaakt door jonge animatiemakers naar aanleiding van gedichten van tien moderne dichters. Bij deze site hoort ook een pakket met de filmpjes en de gedichten. Het is verkrijgbaar bij de bibliotheek.

www.gedichten.nl: een overzichtelijk dichtwoordenboek met alle dichttermen op een rijtje.

www.epibreren.com: veel actuele info over optredens van dichters door het hele land. En veel links.

Bekijk vooral ook www.epibreren.com/slam/slamnl.html, een kleine site met informatie over het fenomeen Poetry Slam.

Op www.epibreren.com/rs/jansen.html is bovendien een korte biografie te vinden van Tjitske Jansen en kun je doorklikken naar interviews, en op www.epibreren.com/nasr valt informatie over Ramsey Nasr te raadplegen.

www.poetryalive.nl: grote site voor amateurdichters.

poezie.pagina.nl: duidelijk overzicht van heel veel poëziesites.

www.kb.nl/dichters: op deze site is veel informatie over dichters te vinden

www.collegenet.nl/content/letterkunde/poezie: site voor leerlingen over poëzie met uitleg

www.nederlands.nl/dichtwb.php: zeer uitgebreide en overzichtelijke alfabetische site met uitleg over diverse dichttermen.

www.poetinresidence.com: bron van internationale poëzie

<http://powets.web-log.nl>: Nederlandse site met weblog waar bekende en onbekende dichters hun hersenspinsels deponeren.

http://en.wikipedia.org/wiki/Slam_poetry: korte introductie over poetry slam met links en bibliografie.

Nederlandse Poetry-Slammers:

- <http://www.hotel-boekenlust.nl/poeziekamer/poeziekamer2.html>: site van *De Poëzieslag*, een door de Amsterdamse kroeg georganiseerde poetryslam wedstrijd. Hier kun je allemaal poetryslammers vinden, met een kleine biografie en gedichten.
- www.quirien.com : de site van Quirien van Haelen
- www.laherto.web-log.nl : de site van Lucas Laherto Hirsch
- www.geocities.com/gijsterhaar : de site van Gijs ter Haar
- www.woorddansers.nl : de site van De Woorddansers